

ורציתי להעיר שיש סתירה עצומה בהעתקת דברי הרא"ם שהמ"א באו"ח סי' ר"ו הלכות ברכת הפירות ס"ק ג' מביא הרא"ם [ג"כ ח"א סי' ד'] ממש להיפך וז"ל חתן וכלה שבאו ליארס וליכנס לחופה מיד והחזן סבר שלא באו אלא ליכנס לחופה ובירך ברכת חתנים יכרך שנית ברכת חתנים אחר ברכת אירוסין וקדושין [שו"ת רא"ם ח"א סימן ד'] עכ"ל.

ועיין בפמ"ג שם בא"א ס"ג דמפרש דלכאורה הוא מטעם הפסק בין ברכת נישואין לחופה שהיא הקנין ומקשה שם קצת על זה ומסיק שם שו"ת רא"ם אין בידי אולי אזכה לפרש במקום אחר בזה.

ואין לחלק שבלשון שמוכא במלי"ץ משמע שמדובר בטעות ולעולם רצה לומר החזן ברכת אירוסין דמשמע שאח"כ אומר כל הברכה השנית וכו' אין דין תוכ"ד שמהני בטעות כיון שהתחיל עוה"פ כל הברכה ועוד אדרבה בשביל זה יותר סברה לומר שלא יצא כיון שלא כיון בכלל לברכה זו וצ"ע.

החתום בהוקרה ובהערכה

פנחס העשיל פינק

לונדון יצ"ו

הערת המערכת:

תשו"ח על הערתו, ואכן בשו"ת הרא"ם מפורש כהעתקת המג"א, וצ"ל בדברי הרב המליץ יש ט"ס וצ"ל וצריך לחזור ולברך במקום וא"צ. ולענין הלכה אף כי יש חולקים על הרא"ם מ"מ הרי יש לנו פסק המג"א דצריך לחזור ולברך.

הערות בענין התפילה ונוסחתיה

בענין עירוב לשון הקודש בתפילות שבלשון ארמית ולהפך.

הגדה של פסח: "כהא לחמא עניא וכו' השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל, השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין".

וראיתי להגאון רבי יעקב שור ז"ל בספרי אגדות יעקב על הגדה של פסח (נדרס בספר כתבי וחיודושי הגר"י שור עמ' פ"א) שנתעורר מדוע קבעו ואמרו את התיבות "לשנה הבאה בארץ ישראל" "לשנה הבאה בני חורין" בלשון הקודש ולא בארמית כמו של שאר ה"כהא לחמא עניא", ואעתיק את כל אריכות לשונו בפתגמא דנא:

וזה לשונו: "ואמנם המאמר כהא לחמא עניא, נתנסח בימי הגאונים שבבבל, ולהיות לשונם אז בלשון ארמי ניסחוהו בלשון הזה, ומהם נתנסח אז ג"כ אמירת כל חמירא, ויקום פורקן לשבת כמבין לכל מבין קדמוניות. אך יקשה עלינו דבר אחר מדוע באו בה התיבות לשנה הבאה בארץ ישראל לשנה הבאה בני חורין בלשון הקודש, ולפי (כצ"ל) נוסח הלשון היה ראוי להיות אף אלו בלשונה נאמרה לשתא דאתיא, לשתא דאתיא בני חרי. ובהתבונני בזה ראיתי דבר פלא, כי בכל אלו המאמרים שנסחו בלשון ארמי נתערבו בהם איזו תיבות בלשון הקודש, כמו בזה לשנה הבאה וכו', וכן בנוסח כל חמירא "וליהוי הפקר" תיבת "הפקר" לפי לשון ארמי ראוי לומר "הפקירא", וכן בנוסח ערובי חצרות וערובי תחומין אומרים "לנו ולכל ישראל הדרים בעיר הזאת", והיא ג"כ בלה"ק, וכאן הבן שואל מה נשתנו כל אלו התיבות להיות בלה"ק נאמרה, וכו' ומצאתי להטור באורח חיים סי' ג"ו שכתב ואני תמה על נוסח ספרד שאומרים בהקדיש "למעלה מכל הברכות" וכו' בלשון הקודש. ושמע ממני פתר דבר מה שאגיד השערה נכונה בהתיר קושיא זו, כי כל אלו התיבות אשר באו באמצע בלשון הקודש מורין באצבע כי הם הוספה בזמן מאוחר את נתוסף אח"כ ואינו מעיקר הנוסח, ולזה בנוסח כל נדרי בא המאמר "מיהו"כ זה" וכו' בלשון הקודש כי זה מתיקון ר"ת ז"ל ששינה נוסח הקדום ללשון זה כמבואר בתוס' ורא"ש נדרים כ"ג עיי"ש, וכו' וכו'.

ולהיות כל זה הוספה חדשה זה נתוסף בלשון הקודש, והטעם או לרמוז על ההוספה, או לצד כי כן הרגילו בזמנינו ובמדינותינו רק בלשון הקודש ולשון ארמי מוזר לנו, ומהראוי היה בכל אלו שאמרנו לשנות אלו התיבות ללשון ארמי למען לא יהיה בלבול מתערובות שתי הלשונות אלא שקשה לשנות ההרגל. עכ"ל הנצרך לנו. ושפתים ישק.